

met érdemlő jelenség, észrevétel, aminek elhallgatása, tudomásul nem vétele az őzállomány minőségi és mennyiségi növekedésének megítélésében óriási hibák forrása lehet. Elég, ha az ugrásszerű növekedést nem akarjuk meglátni — főleg ott, ahol őz eddig nem, vagy csak elvétve volt — és dédelgetni, nem pedig korszerű vadgazdálkodást folytatni akarnak az őzállományban.

A megfigyelések és a tapasztalatok leszűrése egy megye területére vonatkoznak. Nyilván adódnak hasonló vagy esetleg más jellegű észrevételek másutt is. Szívesen veszem az esetleges eltérő vagy azonos véleményt is. Egy azonban bizonyos: a nagyarányú erdősítés, de különösen az igen nagy „divattá” vált nyár-„kultusz” természetszerűleg okoz változást a vadállományban, ott is elsődlegesen a mezei őz számszerű alakulásában.

Lehet, hogy csak a figyelem felhívása amit leírtam, de óvjuk minőségi őzállományunkat a felesleges túlszaporodástól.

Ha csak ezt éri el ez a néhány sor, akkor már érdemes volt leírni.

Birtokpolitika, területrendezés, tájlesztés

DR. BORBÉLY GYÖRGY

A „környezet”, mint fogalom, elsősorban földrajzi megkülönböztetésként mutatkozik: síksági, hegyvidéki, de mondhatjuk azt is, hogy falusi, városi. Őszetevői befolyásolják az egyén fizikai, szellemi fejlődését, erkölcsi világát.

A kikapcsolódásra vágyó ember, pihenése érdekében, a környezetén kíván elsősorban változtatni. A városi, a fizikai környezetváltozás érdekében a természetet keresi fel, a várostól messze élő pedig a várost élményszerzés vagy egyszerű szemlélődés céljából.

Ez a két, merőben ellentétes környezet belső tulajdonságainál fogva az ember fizikai, szellemi világára is különös módon hat, a természet megnyugtatóan, a város a dinamikusabb életével inkább serkentően, ingerlően.

Azonban a természet állapota sem állandó. Egyrészt önmagától, másrészt a természeti jelenségek és nem utolsósorban az ember beavatkozása következtében, átalakul. Egyes állat- és növényfajták eltűnnek, főképp az emberi magatartás következtében megváltozik a táj külső képe is. A természet tartalékai nem kifogyhatatlanok, a behatások folyamata után — bizonyos vonatkozásokban — már nem képes újra termelődni. Ennek következtében mindig nagyobb jelentősége lesz a természet védelmének. A városok légköre a technika fejlődésének következtében szennyeződik, széngázzal, benzingázzal, különböző égéstermékekkel stb.

Ezektől a szennyeződésektől feltétlenül meg kell óvni a természetet, sőt ezeken túlmenően szerepet játszik itt a „hangszennyeződés” kérdése is. Távol kell tartani a civilizáció zaját, nem szabad megzavarni a természet hangjait. Ez adja a tájszépség zenei aláfestését, melynek egyik megjelenési formája a csend.

Mind a városokban, mind a természetben az ember környezetének kialakítása, az egészséges létkörülmények megteremtése vagy megóvása az emberiségnek súlyos gondot jelent a világ minden részén.

A várost és a természetet a technika termékei, a civilizáció kapcsolja össze. Az összekapcsolódás a természetet fenyegeti sokszor nem is közvetve, hanem közvetlenül az ember által.

A környezetén változtatni kívánó, főképpen városi ember ma már könnyen jut ki a természetbe, autóbusz, vonat, hajó, magánautó, motorkerékpár, ke-

rékpár áll rendelkezésére. Aránylag könnyen keresi fel a természetet mint orvosát, mint barátját, mint pihenő vagy szórakozó helyét. Ugyanakkor észre sem veszi azt, hogy milyen csapásokat mér környezetére az erdő újulatának letaposásával, cserjék, fák ágainak tördelésével, tűz okozásával. De nemcsak ezekre kell gondolnunk. Gondolnunk kell egyes beruházásokra, ahol már a tervezésnél mutatkozik a természet fenntartásához fűződő érdekek mellőzése. Természetesen ezt sem lehet minden beruházásra általánosítani. A technika fejlődése fokozza a természet védelmének szükségességét. Ezt a munkát megelőző intézkedések megtételével kell beállítanunk úgy, hogy tevékenységünket ne kelljen a civilizáció bizonyos mérvű válságával megokolni. A természet védelme nem rögeszme. Felszínen kell tartanunk ezt az eszmét. Nem szabad visszaélni a természettel. Ehhez azonban elsősorban az kell, hogy jobban ismerjük a természet törvényeit, jobban ismerjük az ökológiai kapcsolatokat és a tényezők egymásra való hatását. Ismerkedni kell a természet összetevőinek, — a víznek, talajnak, állatvilágnak, növényvilágnak — sokrétű kapcsolatával és egymásra való kölcsönhatásával. A természet rendszer, dinamikus állapotában is egyensúly alakul ki. A természet erői: árvíz, tűzvész, vihar, földrengés sokszor megbolygatják az egyensúlyt, ezt még fokozhatja az ember magatartása, tevékenysége.

Felmerül az a tagadhatatlan elv, hogy a civilizáció fejlődésével elkerülhetetlen a természetbe való beavatkozás. A beavatkozásnak azonban olyannak kell lennie, amely által a természet az „ős” állapotából a civilizációnak megfelelő fokára jut. Ez tökéletesíti a természet szerepét. Az ilyen beavatkozás azonban csak akkor lehetséges, ha ismerjük a természet törvényeit, mert „a természetnek csak engedelmességgel parancsolhatunk.” A beavatkozás kérdése az ökológiai szempontokon felül még súlyosbodik a tájésztétikai szempontokkal. A technika eredményeit bevinni a természetbe úgy, hogy annak külső, fizikai megnyilvánulásai ne zavarják meg a táj összhangját, fogas kérdés elé állítja az intézkedő szervet. Ez esetben az ökológiai egymásra hatáson kívül szemlélődő módon kell kialakítani a belső élménnyé fejlődő vizuális érzékenységgel összeállított képet. Ebbe a képbe úgy kell beilleszteni az embert szolgáló technikai berendezést, hogy az a belső élményrétegek sorát ne zavarja. Ezzel a szemmel kell a tervezőnek a reá bízott feladatokat megoldania és nem a legegyszerűbb, a legolcsóbb és technikailag legkisebb erőfelfejtással kínálkozó építést kell választania. A tervezőnek tehát feladata kell legyen az ökológiai, tájésztétikai szempontok vizsgálata. Ezen a téren kell az első lépéseket megtennie.

A természetes környezetnek a beavatkozással nem szabad mesterséges környezetűvé válnia. Ha azonban a beruházás annyira nagyszabású, hogy mindenképpen legyőzi környezetében a természet természetiségét, akkor viszont azt úgy kell kialakítani, hogy esztétikus elhelyezésével és kivitelezésével, a hozzá csatlakozó beruházásokkal, létesítményekkel, parkokkal beolvadjon a természeti környezetbe. El lehet képzelni a legszebb tájakon létesített szállókat, vendéglátó üzemeket, kórházakat, üdülőket és mindezeket kiszolgáló üzemeket, távvezetéseket és utakat, gátakat, melyek elhelyezése és kiépítése nem rontja a tájésztétikát, hanem emeli a természet civilizációt szolgáló jelentőségét.

Ilyen például a Lillafüredi Szálló, vagy a Dunakanyarban most épülő Sylvanus Hotel. A Sylvanus Hotel is épülhetett volna valahol városban, annak valamelyik utcájában, vagy főterén. A hegy gerincén épülő szálló, erdővel övezve, onnan elénk táruló panoráma növeli az ember megbecsülését. E beruházás láttán élménysor rétegeződik a pihenő, szemlélődő ember lelkivilágában!

Lényeges az, hogy a beruházás tervezése előtt valamennyi érintett szerv képviselője találkozzék a helyszínen. „Több szem többet lát” elve alapján itt kell kialakulnia a természetire célzott behatásnak, szervezettebb, integráltabb, fellősségteljesebb módon. Már eleve nehézséget jelent az, ha a tervező, a beruházó, vagy a kivitelező csak egy lehetőséget lát és nem merül fel bennük több alternatív megoldási mód. Veszélyes az, ha kizárólag a műszakilag leg-egyszerűbb és legkézenfekvőbb módot vizsgálják csak, különösen akkor, ha ehhez még a kivitelezés gazdaságossága is párosul a tájesztétika rovására. A természet és a kultúra összekapcsolódása a ma és holnap emberének életében a környezet természetes és mesterséges összetevőinek vizsgálatából kell hogy eredjen.

A birtokpolitikának a birtokviszonyokra támaszkodó munkája párosult a területrendezői munkával, ez a munka viszont különös jelleget, izt kapott a tájesztétikai elvek érdekvédelmével. A természetire irányuló behatások intézői a munkakört jól ismerő dolgozók legyenek. A tájesztétika nagy látószögű lencsében kell figyelni a beruházás közgazdasági tényezőit. Sem a beruházó, sem a tervező nem érvelhet azzal, hogy a tervezett beruházás bár tájesztétikailag kifogásolható, de kivitelezési szempontból gazdaságosabb, mint más megoldás.

Gondoljunk most egy rendkívüli természeti bájjal áldott völgyre, melynek hossz tengelye irányában enyhe kanyarulatokkal utat építünk a környező üdülők jobb megközelítése, az autós turisztika céljára. Az út mellett, az erdőszélen reprezenatív vállalati üdülő is épül. Az üdülőhöz primer vezetéken energiát kell szállítani a főútvonalon húzódó távvezetékéről. A tervezett távvezeték nagyjából az épülő út vonalát követi, a kanyarulatoknál keresztezve azt, ugyanis a távvezeték nem követheti az út kanyarulatait. A távvezeték ily módon ketté osztaná a völgyet, megváltoztatná annak egységét. Ilyen esetekben már eleve alternatív megoldáson kell gondolkodnia a tervezőnek. Alapfogalom a távvezeték tájba való beolvasztása, fedése kell hogy legyen. Ha sikerül olyan megoldást találni, hogy a vezeték nyomvonalát eltolom az erdő szélére és így a háttérbe beolvadva minden irányból szinte láthatatlan marad, akkor már elértem célomat. Ez esetben is alkalmazni kell a megengedett legnagyobb oszlopköztávolságot és ki kell használni mindazokat a lehetőségeket, melyek rendelkezésre állanak. Ilyen például a faoszlopok beton gyámjának az acélszerkezetes oszlopok barnára festése stb. Az energiának kábelben való vezetése egyrészt a talajviszonyok, másrészt egyéb technikai okok miatt csak egészen kivételes esetekben oldható meg.

A tájesztétikai, zöldövezeti szempontokat nem ismerő ügyintéző azzal is érvel, hogy a beavatkozásra célba vett erdő értéktelen. Fatömeg szempontjából igaza is lehet, azonban nincs igaza a talajvédelem, a zöldövezet kialakítása szempontjából.

Az egyik község délkeleti szélén elterülő felhagyott agyaglelőhelyeket (kubikgödöröket) évekkal ezelőtt fásítottuk. Egymás mellett két tábla terül el cca 14—14 ha kiterjedésben. Az egyik tábla községi, a másik erdőgazdasági kezelésben van. Az erdőgazdasági kezelésben levő tábla állománya akác, cser, erdei és feketefenyő, jobb talajon áll, mint az anyaggyödörbe — legnagyobb részben „C” szintre — telepített fehérnyár, szürkenyár, éger stb. A közelben levő gyár új üzemszénének energiaellátásához távvezetékkel kellett építeni. A távvezeték nyomvonala a helyszíni bejárásról mutatott terv szerint az erdőgazdasági kezelésben levő táblán vezetett keresztül. Figyelembe véve a primer vezetékhez fűződő szabványt, ez a nyomvonal-megállapítás azt jelentette volna, hogy a nagy gonddal telepített és a község zöld övezetét képező állomány nagy részét le kell termelni. A tárgyaláson előtárva a zöldövezethez, tájesztétikai követel-

ményekhez fűződő érdekeket, az erdőtelepítés nehézségeit, a tervezőt és beruházót végül is meg lehetett győzni, a távvezeték nyomvonalát nyugati irányban áthelyezték és ezzel nagy részben megkímélődött az erdő állománya.

A területrendezés és tájlesztés 20—25 évvel ezelőtt még nem játszott akkora szerepet, mint most. A felszabadulás után rohamosan fejlődő beruházásaink igazi környezetpolitikát követelnek meg, a feladatok bonyolulttá, a munka kulturáltabbá válik. A létesítményeket néha olyan szükségszerűség parancsolja, amely elől nem lehet kitérni. Azonban mindig mód adódik arra, hogy a környezetbe való beillesztésének érdekében valamit csiszoljunk egészségügyi, tájlesztési, sőt esetleg gazdaságossági célokért. Számot kell vetni az életmód változásaival, a lakásviszonyokkal, a szórakozási formáink változásával és sok más megoldásra váró feladattal, mint a turisztika, vadgazdálkodás, hétfégi üdülőtelepek kialakítása és mindezek kiszolgálása (út, vízvezeték, energia, csatornázás stb.).

A tájlesztési szempontok betartása a környezetrendezés során kétségtelenül áldozatot kíván. Kénytelenek vagyunk egy kőbánya megnyitásától eltekinteni azért, mert közvetlen közelében foglalt forrás van, itt találkoznak és metszik egymást a turistautak, a forrás előtti tisztás kedvelt letelepedő hely. Ma már nem lehet kizárólagosan kézi fejtéssel dolgozni. A robbantási körzet, a teherautó forgalom megbénítaná a környék turisztikai életét.

Ha azt akarjuk, hogy a termeléssel járó anyagi és kulturális előnyök mellett olyan környezetet alakítsunk ki, amely nemcsak nem egészségtelen, hanem a jobb életforma egyik tényezője, akkor el kell fogadnunk azt, hogy ennek árát meg kell fizetnünk. Felmerül az a kérdés: az esztétikai, turisztikai szempont előbbre való-e, mint a gazdasági haszon? A kérdésre nehéz egyszerűen válaszolni. A két tényező szorosan összefügg. Ha a gazdasági cél a kiszemelt területen a másik érdek védelme miatt nem érhető el, akkor keresni kell olyan megoldást (pl. kőbányanyitás esetében másik feltáró helyet), amely elfogadható. Ha a gazdasági, termelési cél érdekében valamely beruházás egy bizonyos helyen elkerülhetetlen, akkor keresni kell azt a megoldást, amivel legkevesebbé sértjük a tájlesztési, turisztikai érdekeket. Ez megnyilvánulhat szín, forma, anyag megválasztásában, a takaráshoz fásítás, vagy cserjesor létesítésében.

A környezet rendezésének komoly feladatai kollektív és szociális jellegűek. A közérdek élvez itt elsőbbséget a magánérdekkel szemben. Ez a szocialista országokban irányt adó elv, a kapitalista országokban pedig gazdasági forradalmiságot kíván.

Vissza kell térni arra a gondolatra, hogy a környezetrendezés csak akkor lehet sikeres, ha megfelelően ismerjük a természetet. Lényeges a talajviszonyok, a kiettség, csapadék, légáramlat iránya, páratartalom mint ökológiai tényezők egymásra hatásának ismerete. A táj több irányból való szemléléséből esztétikai érzékkel meghatározott, a természet stílusát visszaadón megformált kép kialakításához szükséges fogékonyságot el kell sajátítani. Kérdés: miképpen lehet megszerezni mindehhez a képzettséget és miképpen a fogékonyságot. Az ökológiai nevelésnek érvényesülni kell minden oktatási szinten. Ez sem az általános, sem a felsőbb iskolákban nem kívánja új tantárgy bevezetését. A meglévő tantárgyak, a földrajz, természetrajz és általában a természettudományok oktatása válik a megkívánt ismeretek oktatásával színesebbé. Nevelés kérdése a természet tisztelete és csodálata, oktatás kérdése a természetbe való beavatkozás lehetősége és annak következményei. Nevelés kérdése a jelen és jövő nemzedékkel való szolidaritás vállalás, érzék kifejlesztése a szocialista fegyelem és a kollektív együttműködés iránt.

Mindezeknek a követelményeknek a természet olyan kulturált szemléletére kell épülniök, amely nem tulajdonít másodlagos szerepet a természetnek az ember életében, az alkotó tevékenységében. A szemléletnek dinamikusnak kell lennie, amely körültekintően értelmezi az ember beavatkozását a természetbe.

Mindig újra és újra át kell gondolni a természet és a kultúra, a természet és a technika viszonyát, valamint a természetnek az emberi tudás kibontakozásában betöltött szerepét.

Már maga a szemlélet szükségességének tudata is érték, már ez is óvatossá teszi az embert a környezetet befolyásoló munkában.

Adatok a hidraulikus darukkal ellátott D4K-B traktorok stabilitásáról

FINTA ISTVÁN

A különféle társadalmi berendezkedésű országok különböző fejlettségi fokon álló, erdészeti anyagmozgatással foglalkozó szervezetei kapacitásuk jelentős részét nemzeti sajátosságaiknak megfelelően más-más úton ugyan, de egyaránt az anyagmozgatás egészének fejlesztését akadályozó, viszonylag elmaradottabb rakodási és üritési munkák hatékonyságának fokozására fordítják.

E világjelenség hazai vetületének egyik mozzanataként került sor az ERTI gondozásában, a MÉM illetékes osztályának megbízásából, a Mecseki Efag területén és műszaki erdészetében, a hazánkban eléggé elterjedt és kedvelt HIAB 173 és 177 típusú, valamint az 1969. év nyarán beszerzett FISKARS F 6000 típusú hidraulikus daruk tájékoztató, műszaki vizsgálatára.

Az egymástól alig különböző FISKARS darukat, a HIAB daruk szerelésében és javításában már nagy gyakorlatot szerzett Mecseki Efag műszaki erdészete szerelte fel 1969 őszén — a MÉM kívánságának megfelelően — ZIL 130G és TATRA 138 6×6 típusú tehergépkocsikra, valamint egy D4K—B típusú uni-verzális traktorra.

A vizsgálatra került darutípusok főbb műszaki jellemzőit az 1. táblázat tartal-

A vizsgált hidraulikus daruk főbb műszaki adatai 1. táblázat

A mutató megnevezése	mérték- egys.	a daru típusa	
		FISKARS	HIAB 173
Emelőnyomaték	mkp	6000	5000
Emelőerő max. gémmel	kp	1000	1250
min. gémmel	kp	3500	3000
Gémhosszúság max.	mm	5800	4000
min.	mm	1700	1700
Teheremelés sebessége	m/mp	0,4	0,3
Gémelfordítási szög	fok	380	360
Gémelfordítási sebesség	fok/mp	25	25
Állványtól mért magasság szállításkor	mm	2350	1860
Legnagyobb magasság talajtól szállításkor	mm	3300	2625
A daru össztömege, feltöltve, komplett	kp	1390	1023
Markoló+rotátor tömege	kp	230	155
Olajnyomás max.	kp/cm ²	175	160
Szivattyútéljesítmény	lit/p	30	28
Olajtartály úrtartalma	lit.	60	65
Emelőnyomatékhoz viszonyított fajlagos daru- tömeg	kp	230	210